

Memento mori, memento humanum esse – emlékezz a halálra, emlékezz rá, hogy ember vagy. Így hangzott a régi római világban mindegyre a súlyos figyelmeztetés. Így hangzott akkor is, amikor egy győztes hadvezér Rómába betérve, diadalmenetet tartott és dicsőségét ünnepelték. A háta mögött vonult egy rabszolga is, s amikor az ujjongás a tetőfokára hágott, hátulról rákiáltott: memento mori, memento humanum esse: emlékezz, hogy meg fogsz halni, emlékezz reá, hogy ember vagy. Memento mori! Sokszor mondják ezt ma is - és ezzel az emlékeztetéssel nyitják meg azt, amit a meghalás művészetének nevezünk. De a keresztyének is gyakran mondják: memento mori. Az egész középkor tele volt síremlékekkel, templomokkal, misztérium-játékokkal, háláltáncsal, művészeti alkotásokkal – s ezek szüntelen ezt visszhangozták. DE mi keresztyének, nem a meghalás művészetéért mondjuk ezt. Húsvét napjától kezdve ugyanis nemcsak ezt mondjuk, hogy emlékezz a halálra, hanem ezt hirdetjük: emlékezz a feltámadásra. Nem arra emlékeztetjük magunkat, hogy meg fogunk halni – ezt tudjuk! -, és nem is a meghalás művészetében gyakoroljuk magunkat, amikor tudatosan bennünk, hogy meg fogunk halni. Ezt sokan kiáltják a fülünkbe: ha egy betegágyon megfogjuk a haldokló kezét, és érezzük, ahogy elindul a minden élők útján; vagy ha hirtelen betör az életünkbe a halál rettenete; - ez mind memento mori. De mi nem a meghalásra készülünk, hanem a feltámadásra. Ebben a készülletünkben erősít bennünket Lukács evangélista húsvéti elbeszélése, ahogy az emmausi tanítványok történetét folytatja. Ezt a szakaszt olvastam fel. Elmondja a feltámasztott Krisztus megjelenéseit, és ezt egészen különös és sajátos módon köti össze Jézus Krisztus kereszthalálával, és vetíti előre Krisztus mennybemenetelét, a Szentlélek kitöltetését, mindannyiunk boldog váradoalmát, ama nagy végső napig, amikor trombita fog szólni, és a halottak föltámadnak, és romolhatatlanságban előállunk.

Amiről Lukács evangélista ír, az is kiáltás: kétszeres kiáltás - miközben a tanítványokat teljes egészében a halál borzalma tartja fogva, s minden azt kiáltja a fülükbe, amit a régi római rabszolga a hadvezére fülébe: memento mori, - aközben egy másik kiáltás is felharsan: memento resurgere – emlékezzél a feltámadásra. Lukács evangélista nyomatékkal ismétli, hogy amikor a feltámadott Krisztus megjelent, nem ismerték meg. Nem ismerete meg Őt Mária Magdaléna kint a sírnál (azt hitte, hogy kertész az), nem ismerték föl az emmausi tanítványok, akik nagy kudarcot hordoztak a szívükben, és csak halálról és vereségről tudtak beszélgetni. De amikor visszasietnek a tanítványi közösségbe és elujjongják nekik, hogy látták az Urat, és hirtelen megjelenik ott közöttük a feltámadott Úr, akkor a tanítványi közösség sem ismeri meg. Félelem vesz erőt vesz rajtuk, hiedelem ébred bennük. Így mondja Lukács evangélista: félelem töltötte el őket, és reszketés, mert azt hitték, hogy szellemet látnak. Igen, ha nem jól hiszünk, testvéreim, akkor csak hiedelmeink vannak. Ennek pedig kétféle magyarázata is lehetséges. A modern magyarázat szerint, amikor az ember gyász munkát végez, amikor még közel van a szeretett kedves halála, akkor a fantázia hihetetlenül élénken tud dolgozni és mintegy élő alakot kivetíti elének az elhunytat. Bár olykor megütközünk, ha valaki a gyászában beszélget az elhunyttal, és azt mondjuk, hogy ez bolond dolog, de a lélek képes ilyenre. S van egy régi magyarázata is ennek. A régi ember, Jézus korának embere, és így a tanítványok is hittek a szellemekben, túlvilági alakokban, akik minden nehézség nélkül átlépték a megtapasztalható, megfogható materiális világnak és a transzcendens világnak a mezsgyéjét. Emlékszünk, amikor a tanítványok ültek a hajóban, kitört a vihar, elveszéssel fenyegetett a veszedelem, és látták közeledni Jézust a vízen? Akkor sem ismerték fel először: azt hitték, hogy kísértetet vagy szellemet látnak.

Szeretett testvéreim, ha a hitünk nincs rendben, akkor csak hiedelmeink vannak, akkor csak képzeleteink vannak. Nem képeink, csak képzeleteink. Akkor vagy a fantázia vagy a babona, vagy a léleknek valami titokzatos sejtelve állít elének egy alakot. Nem is titkolták ott húsvétkor a tanítványok, hogy ők ezt így gondolták. De továbbmegy az elbeszélésben Lukács evangélista, és elmondja, hogy amikor Jézus megmutatta magát nekik (mert ezt nemcsak a hitetlen Tamásnak engedte meg, hanem a többi tanítványnak is): gyertek ide, tapogassatok meg, van csontom és van húsom, ahogyan az élőknek van, akkor mintegy a saját testével bizonyítja, hogy föltámadott. Sőt, együtt eszik a tanítványokkal. Ahogy a csodálatos halfogáskor is együtt eszik majd velük. Táplálékot kér, leül közéjük és eszik. Az élő eszik, a testnek van szüksége eledelre, táplálékra. Azt mondja az evangélista, hogy akkor már fölismerték, hogy Ő az, - de még nem értették, hogy mi ez az egész. S ekkor Jézus – ugyanúgy, ahogy az emmausi tanítványoknak elmagyarázza Mózes, a prófétákat meg a zsolnárokat, hogy ennek így kellett lennie, hogy ez ezer évek óta meg volt jövendőelve, hogy Isten ezt így akarta. Sőt, Isten már a paradicsomkertben megígérte a bukott emberpárnak, hogy az ember magva a kígyó fejére tapos, és az a sarkát fogja mardosni, és mióta világ a világ, mindig is ezt remélte az ember! Konkrétan ezt remélte, hogy valaki legyőzi a halált, valaki legyőzi a bűnt, fölébe kerekedik a sorsunknak és az elveszésnek, - s íme, így kellett ennek lennie. S el kell ezt mondania. Mert a tanítványok még nem tudták, hogy feltámadása nem valamiféle visszatérés. Ennyi volna a feltámadás: folytatódik az élet, mégis előállt a mester a halálból!? Minden megy tovább úgy, ahogy eddig ment? Jézus azt mutatja meg, hogy a feltámadás: új minőség. Ez itt új élet, ez nem a régi élet meghosszabbítása. Mi szeretünk húsvétkor sokféle szép hasonlatot mondani: kivirágzik a természet, a tél ridegsége, keménysége után folytatódik az élet, minden tovább. Kiújul a kedvünk, lám, és a téli nyomorúság és halál után van folytatás. De ezek csak hasonlatok, kedves testvéreim, törekeny emberi gondolatok, hogy megpróbáljuk megérteni ezt a fölfoghatatlanul nagy dolgot. S ekkor halljuk, hogy miután Jézus ezt elmondta nekik, hogy így kellett ennek lenni, akkor – így mondja az ige – megnyitotta az értelmüket. Úgy, ahogy az emmausi tanítványokról olvastuk: mintegy pikkely volt a szemükön, nem ismerték fel az Urat – visszatartóztatott az értelmük. S itt is, mintha a szívükön lett volna valami fátyol, csak homályosan szűrődtek át az isteni világ dolgai, csak valamit sejtés volt itt, vagy ahogy Lukács evangélista mondja: okoskodtak. Mert amikor megjelenik a feltámadott Úr, nemcsak hiedelem támadt a tanítványokban (azt hitték, hogy lelket látnak), hanem okoskodás is. Ezt mondja a Mester: miért vagytok megrémülve, és miért okoskodtok a szívetekben? Tudom, testvérek, mióta az ember fölismerte, hogy mi egy csodálatos, különös isteni ajándék birtokosai vagyunk, azóta ez a kettő: a gondolat és a hit küszködik egymással. Amit hiszünk, azt a gondolat cáfolja vagy megkérdőjelezi, és amit gondolunk, azt kevésnek tartja a hit, - és hol így, hol úgy, hol az egyik, hol a másik kerekedik felül. Itt a húsvéti történetben is ezt látjuk, csak sajátos formában: a hit sem teljes, ha nem a valósággal feltámadott Krisztusra irányul, és a gondolkodás sem teljes, ha nem érti a lényegét. Szép ez a magyar ige: mit okoskodtok? Ezt akkor szoktuk mondani, amikor nem jutunk egyről kettőre, csak toporgunk, pedig meg kell oldani egy feladatot. Erdélyben úgy mondják: mit bölcsködsz? S ez mindig így van, amíg az Úr meg nem nyilatkoztatja az emberi értelmet. Amíg nem kapunk isteni megértést, addig csak okoskodás van. Amíg a feltámadott Úr Szentleke erejében nem nyitja a szemünket, addig csak hiedelem van.

Harmadjára, azt látjuk ebben a történetben, hogy a föltámadott Úr föl is készíti a tanítványokat, tanúkká teszi őket, - mert így teljes a létünk, így teljes az életünk: nemcsak a hitben, nemcsak a boldog megismerésben, hanem a tanúskodásban is élünk. Azt mondja nekik

Jézus: így kellett ezeknek lennie, így kellett a Krisztusnak szenvednie, és így kellett feltámadni harmadnapon, és így kell prédikáltatnia a Krisztusnak megtérésre, és bűnök bocsánatára, s ti vagytok ezeknek bizonyosságai. Amikor a keresztyének sok segítő szándék, sok bölcs filozófia, sok mély emberi tapasztalat ellenére, sőt, mintegy ezek ellenében nemcsak annyit mondanak: memento mori, hanem azt is mondják: emlékezz, föl fogsz támadni! -, akkor tanúként szólnak, mint bizonyágtévők. Mert ha azt mondjuk, hogy mi nem a halálra készülődünk, hanem a feltámadásra, akkor ezzel nem valami dacos ellenállást fogalmazunk meg. Ó, kedves testvéreim, hiedelem és okoskodás van bőven, hogy mi van a halál után, és hogyan lesz a halál után, folytatódik-e az élet, vagy sem, - gondolat is van bőséggel ezek kapcsán, tele van a világ, tele a fülünk, tele a szívünk, tele vannak a hagyományaink, és a szokásaink. Azt nélkülünk is elmondja bárki, hogy valami van a halál után, - de mi azt mondjuk Krisztus fölhatalmazásával, hogy feltámadunk, és új élet kezdődik. Ez a mi tanúságunk, és bizonyosságunk.

Ünneplő gyülekezet, kedves testvéreim, nemrégiben végigolvastam egy szép, okos könyvet, melynek írója azon töpreng, hogy mi az, amit csak a keresztyének tudnak mondani. Mi tünne el a világból, ha eltűnnének a keresztyének? Mi lenne, ha bekövetkezne, amiről a 19. század vad ateistái jövendöltek? Mi tünne el, ha beállna a finis christianismi, ha megszűnne a keresztyénség, milyen hang veszne el? Mint amikor egy kórusból kivesszünk egy szólamot, mert attól kezdve nem teljes a kórus éneke. Főleg, ha kivesszük a cantus firmust, a vezérhangot. Mi ez a vezérhang? Ez az, amire Krisztus elküldi az övéit: ti vagytok ennek bizonyosságai. Nem az van ránk bízva, hogy elmondjuk a szorzótáblát, azt minden okos emberek tudja, nem az van ránk bízva, hogy megmentsük a környezetet, azt meg fogják tenni, akiknek ez a dolga. Nem az a dolgunk, hogy jó törvényeket hozzunk, eligazgassuk az országot, kivezessük az adósságsapdából, megnyerjük a háborút, az olimpiát, és mindent, ezeket tudja magától is az ember. Nem is az a dolgunk, hogy szép verseket írjunk, meg gyönyörű szobrokat alkossunk vagy hagyjunk itt a világban magunkról valami lenyomatot - lám, ilyenek voltak a keresztyének! Amit tennünk kell, ahhoz Krisztus nem is kéri a tanítványai beleegyezését, hanem ezt mondja: ti vagytok a tanúim. Elküldi és felhatalmazza őket. Sőt, nemcsak elküldi és felhatalmazza őket, hanem fel is készíti a tanítványait. Erről szeretnék még néhány szót szólni, a húsvéti történethez kapcsolódva.

Bár életünknek minden napján körülvesz a halál, vagy ahogy énekeljük: életünknek rendiben körülvesz a halál, mi mégsem azt mondjuk pusztán, hogy memento mori, sőt nem is csak azt mondjuk memento resurgere! Legfőképpen azt mondjuk: memento Christi. Emlékezz Krisztusra. Mi emlékeztet őreá? Milyen csodálatos a húsvéti történeteiben, ahogyan Jézus kenyeret szeg és erről ismerik meg. Arról, ahogy kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megszegette és adta nekik. Akkor hullott le szemükről a pikkely – ez Krisztus! Ahogy azt mondja nekik: van-e valami enivalótok, majd leül közéjük, és eszik. Ahogy a csodálatos halfogáskor, amikor kiérnek a tanítványok a partra, megkérdezi tőlük: van-e valami enivalótok, de már eledellel várja őket! Így készít Krisztus minket tanúnak: akármikor megtöröd a kenyeret, akármikor megvágod a kenyeret, akármikor adod a kenyeret, emlékezz Krisztusra! Mintha szánt szándékkal lenne ott Krisztus imádságában, a Miatyánkban ez: mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Olyan bagatell kérdésnek tűnik ez. Miért kérjük ezt mi Istentől, a gondviselőtől, hiszen úgyis megadja nekünk, így van megteremtve a világ, és a világ minden áldása a miénk?! De amikor a mindennapit a kezébe veszed, jusson eszedbe, hogy az a Krisztus tanított imádkozni a mindennapiért, aki föltámadott, és amikor megáldod és megosztod a kenyeredet a tieddel, jusson eszedbe, így osztotta meg Krisztus az övéivel a kenyeret. És amikor az úrvacsora kenyerét és borát vesszük, jusson eszedbe, hogyan szerezte Jézus a sákramentumot: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre, és hirdessétek az Úr halálát, míg eljövend. Memento Christi. Aztán készít bennünket a bizonyágtételre, a tanúságra úgy is a mi Urunk, hogy amikor útnak indulunk, vagy úton vagyunk, akkor is velünk van. Milyen titokzatos az emmausi tanítványok útja. Talán sokan látták a nagy orosz misztikus filmrendező, Andrej Tarkovszkij filmjét, a Stalkert. A modern kor két főembere, az újságíró és a tudós fölfogadja Stalkert, a vezetőt, hogy egy titokzatos, zárt roncsvilágba bevezesse őket. Ez a roncsvilág a mai világ metaforája. A titkok titkához akarnak eljutni, a szentek szentjébe, ahol ha kimondja az ember a kívánságát, az teljesül. Ki ez a két ember? – Az atomtudós és az újságíró. Az atomtudós okoskodik, az újságíró vélekedik, az egyik az ész világából jön, a másik a hiedelmeket növeli. S ahogy vezeti őket Stalker, nem ismerik föl, hogy ő az, aki vezeti őket ő az, akinél a legigazabb létvágy teljesül. És amíg mennek és amíg le nem esik a szemükről a hályog, csak ezt a létvágyat érzik – pedig látható, hogy gerjedezett már a szívük. Mert csodálatos üzenetet mondott nekik ez az ismeretlen ott, végig az úton. Jaj, mennyi kétség van útjainkon: célba érünk, s egyáltalán hova vezetnek a mi útjaink? A halálba vezetnek az útjaink? Az elveszésbe vezetnek az útjaink? Azért kell útra kelniük, hogy az út végén elvegyük a bűn zsoldját, a halált? Azért indulunk útnak, hogy a végén ott álljon egy sorompó, vagy egy fal, és ez legyen az egész életünk egyetlenegy metaforája: zsákutca? Ha úton vagy, tudd azt, hogy a te Krisztusod készít, tanít, és megnyitja értelmeket, gondolatokat, s megtanít arra, hogy így kellett ezeknek lennie, - kell feltámadásnak lennie.

Aztán azt halljuk, hogy amikor Krisztus a tanítványi közösségbe lép, köszönti őket: békesség nektek. Szép régi héber szó a salom, mi reformátusok megmagyarítottuk ezt, így köszönünk: áldás, békesség! Így köszönt minket Krisztus. Ha köszöntenek, és ha köszönsz, jó reggeltet, jó napot, jó estét, ha van szavad és áldáskívánásod a másik emberhez, és a másik embernek van szava és áldáskívánása hozzád, akkor emlékezz Krisztusra. Mert a feltámadott Úr nem elszámoltató biztosként toppan a tanítványok közé: lássuk csak, hittetek-e bennem, és hol voltatok a Gecsemáné kertjében, hát nem szétfutottatok? Hol voltál Péter ott, a főpap udvarán? Hogy fogadkoztatok, hogy a vállatokon visztek fel a csúcsra!? S egyáltalán, mit tett az ember velem? Így lépne közénk? Nem. Hanem így lép közénk: békesség nektek! Életünknek rendiben körülvesz a halál, - de amíg van kenyered, amíg van utad, amíg tudsz köszönni, áldást, békességet, jó napotot, jó estét kívánni, emlékezz Krisztusra. Ti vagytok ennek bizonyosságai – mondja Jézus tanítványainak, és felkészíti őket, fölkészíti arra, hogy boldog bizonyágtévők legyenek. Életükkel, szavaikkal, ahogy megáldják és megosztják a kenyeret, ahogy az igazság útjára hívnak embereket, ahogy békességet és áldást kívánnak a másikkal, ahogyan Krisztus gyermekeiként élnek, mindezzel bizonyosságai és tanúi legyenek a feltámadott Úrnak.

Így készülünk, testvéreim, mi mind – de nem a halálra, hanem a feltámadásra! Pontosan úgy, hogy bizonyosságai vagyunk a feltámasztott Krisztusnak. Életünknek rendiben Isten erői vesznek körbe, életünknek rendiben Isten áldásai segítenek, és amit a hit megmutat, azt megérti az értelem, amit a szív remél, azt megtalálja a lélek. Imé, elküldöm titek Atyámnak ígéretét, a Szentleket, ti pedig maradjatok Jeruzsálemben, a városban, mígnem felruháztatok mennyei erővel – így parancsol Jézus a övéinek. Húsvét az áldásoknak, az új életnek, a feltámadásnak, a mennyei erőknak napja. Akinek buzgott a szíve, akinek megnyílt a szeme, aki okoskodásból megértésre jutott, aki vett már az Úr kezéből áldott kenyeret, aki már járt az Úrral az úton, az tudja, miről szólok: mennyei erőkről, Isten hatalmáról. Tegye a Szentlélek Isten teljessé húsvéti örömeinket, Isten-magasztalásunkat, élő reménységünket Szentlelke áldásával! Töltse be szívünket, hogy bizonyosságok legyünk, a Krisztus feltámadásának tanúi, s így készüljünk mi is a feltámadásra, az új életre, mely soha el nem múlik, mert örökkévaló, mert Istennel van s benne marad örökkön örökké. Amen

Imádkozzunk!

Magasztalunk, Mennyei Atyánk, hogy kioldoztál bűnünk és a halál rabságából, és fölemelsz Krisztusunk által az új élet dicsőségébe. Magasztalunk, hogy már itt, a múlandók között úgy élhetünk, hogy a boldog feltámadásra készülhetünk, a boldog színről-színre látásra, amikor együtt lehetünk Veled örökkévaló módon. Magasztalunk, hogy ez nem titkos reménység vagy dacos ellenakarat, hanem szent valóság.

Kérünk, áldj meg bennünket, hadd legyen Igéd áldott magvetéssé bennünk, hadd teremjük meg gyümölcsét. Könyörgünk betegeinkért, áraszd ki rájuk gyógyító irgalmadat. Könyörgünk a gyászolókért, vigasztald, és erősítsd őket a feltámadott Úr Jézus Krisztus hatalmával. Könyörgünk a Krisztus nevének megvallóiért, a tanúkért, a bizonyosságokért szerte az egész világon, - múlandóságok, gyötrelmek háborúságok, üldöztetések, nehézségek és nyomorúságok közepette vagyunk. Adj nekünk Lelkedből erőt, hogy soha semmi mást, csak ezt az egyet, az új életet, Krisztust tudjuk hirdetni.

Könyörgünk nemzetünkért, a magyar népért: annyi zsákutcában toporog, annyit aggodalmaskodik kenyere miatt, s úgy belekeményedett a szívébe a sok keserűség, hogy sem békességet, sem áldást nem tud már kívánni. Fordítsd népünk szívét magadhoz, ragyogtasd rá Krisztus világosságát, tanítsd meg az igaz úton járni, tanítsd meg Krisztust látni, Benne bízni, s Krisztusban elnyerni mindent, ami a boldogsághoz és az üdvösséghez szükséges. Hisszük Mennyei Atyánk, hogy kérésünket el sem mondtuk, Te már meghallgattad azt a mi hűséges Krisztusunkért, közbenjárónkért, igaz kezésünkért. Áldunk és dicsőítünk Téged ezért. Ámen